

Konklúzió, javaslatok

1. Az önkéntes munkára való motivációt további állami ösztönzőkkel kell erősíteni, ennek során oktatási és szociális ellátó intézményekkel, civil szervezetekkel való együttműködést hálózatosítani, intézményesíteni. Kiemelt szerepet kell kapniuk az attitűdformálásban az oktatásnak, az önkéntes munkát népszerűsítő kampányoknak és a közösségi programoknak.
2. Az állampolgári ismeretek oktatásának újrarendelése és hangsúlyosabbá tétele napirendre kell, hogy kerüljön. A cél öntudatos, önszerveződő, komunitárius beállítottságú, az egyéni felelősségben és a szolidaritásban hívó, jogaikat és kötelezettségeiket ismerő állampolgárok nevelése.
3. A fiatalokat, életkezdőket (nem csak a családokat, családalapítás előtt állókat) külön kiemelt célcsoportként kell kezelniük a döntéshozóknak, különös tekintettel a generációs hasonlóságokra és az élethelyzetekben, szocializációban rejlő különbözőségekre. Külön Ifjúságügyi Stratégiára van szükség, ami túlmutat az oktatás és a társadalmi reprodukció (családpolitika, szociálpolitika) területein.
4. A fiatalok hír- és politikafogyasztási szokásai befolyásolhatók. Ehhez viszont érdekeltté kell tenni őket a közéleti részvételben, az őket egyénileg is érintő problémáknak összetársadalmi spektrumot adni (kampányok, pályázatok, nyilvánosság ereje), emberközeli példákon keresztül prezentálni, megoldási lehetőségeket kínálni ezekre.
5. A politikai üzeneteknek és közpolitikai megoldásoknak rezonálniuk kell azokra az igényekre, értékrendbeli hangsúlyeltolódásokra, amelyek a fiatal generációkat az attitűdök szintjén erősebben jellemzik. Vagyis keresletorientált programalkotásra van szükség ahhoz, hogy a fiatalokat meg lehessen nyerni a közéleti aktivitásnak.
6. A szélessávú internetpenetráció erősítése mellett (különösen a szociálisan hátrányos helyzetű háztartásokban) a közéleti kommunikációs csatornák egy részének kifejezetten a fiatalokat kellene megcéloznia – fiatal véleményvezérekkel, fiatalos nyelvezettel, a fiatalok között népszerű platformokra optimalizált tartalmakkal, hiteles szereplőkkel és problémafelvetésekkel. Ennek során a multimédiás tartalmak kiemelt jelentőséggel bírnak.
7. A politikai döntéshozóknak látványosabb gesztusokat kell tenniük a fiatalok irányában. Ezek részben szimbolikusak (pl. Ifjúsági Minisztérium, Diákszövetség, ifjúsági találkozók szervezése stb.), a pártpolitikai törésvonalak mentén a fiatal politikai generációk rendszeres vitafórumainak szervezése, a politikai (vita)kultúra javítása is kívánatos.
8. A politikai kínálat fiatalítása, a „több fiatal a politikába” célkitűzése segítheti a fiatalok bevonhatóságát a közéleti vitákba, főként akkor, ha az új politikai generáció stílusban, témakészletben (problémafelvetésben), megközelítésmódban valóban újat hoz, nem a már meglévő politikai/politikusi garnitúrához „asszimilálódik”.
9. A közéleti kampány és kommunikáció színvonalának emelése, az erőteljes polarizáció helyett a pragmatikusabb, konszenzus-orientáltabb hangvétel kisebb taszító hatást jelent egy kiforrott világnézettel nem rendelkező, politikai székértáborokba nem

rendező, átlag fiatal (kazuális / alkalmi) hírfogyasztó számára.

10. Az edukációs célú játékszoftverek fejlesztésében nagy potenciál van, ezek igényes kivitelezésben (informatív feladványok, oktatási célú szerepjátékok, problémamegoldás erősítése stb.) ugyanis érdekessé, szórakoztatóvá teszik a közügyekben, közéleti témákban való elmerülést.
11. A kérdőívben szereplő intézmények, közösségi terek (ifjúsági házak, ifjúsági tanácsadók, mentorálási programok, stb.) országos szintű kiépítése, működési feltételeinek biztosítása, mentorálási és közösségszervezési gyakorlata javasolt – az ifjúsági, hallgatói és diákszervezetek szoros bevonásával.
12. A fiatalok számára átfogó jövőképet kell felvázolni, amihez külön cselekvési stratégia és erre elkülönített, a tervezés szintjén kormányzati ciklusokon túlmutató költségvetési forrásmennyiség és intézményi hálózat szükséges.
13. Az oktatási kormányzatnak erősítenie kellene a diákönkormányzatok működési feltételeit, autonómiáját, közoktatási, ifjúságpolitikai kérdésekbe való beleszólási lehetőségét.
14. A fiatalok közéleti bevonásának egyik működőképes komponense lehet az e-szavazás bevezetése. Ez nemcsak a választási részvételi hajlandóság növelését segítené az országos, illetve helyhatósági választásokon, hanem lehetőséget is adna arra, hogy az állampolgárok (így a digitális világban könnyebben eligazodó fiatalabb generációk) a közéleti diskurzus napirendjén szereplő, ad hoc kérdésekben folyamatos visszajelzést, impulzusokat adhassanak a döntéshozók számára.
15. Mint mindenütt, itt is elmondható: a fiatalok közéleti bevonásának erősítéséhez több, dedikált költségvetési forrásra van szükség, amelyek az egyéni élethelyzeteket éppúgy segítik, mint a politikáról való gondolkodást.
16. Miként a kutatásunk rávilágított: a fiatal korosztálynak az intézményes politikával

és a politikusokkal szembeni bizalmán leginkább az javíthatna, ha úgy éreznék, tisztul a közélet, erősödik az elszámoltathatóság. Emiatt a közpénzek transzparenciáját növelő, korrupcióellenes lépések, a szigorúbb összeférhetetlenségi szabályok (politika-gazdaság mezsgyéje) és a példás szigorra építő, hatékony büntetőeljárás és igazságszolgáltatás sokat javíthatnak a részvételi politikai kultúra erején.

17. Mivel a fiatal korcsoportokba tartozó válaszadók összessége a problémalajstromának első három helyére az anyagi nehézségeket, a munkanélküliség és bérszínvonal kérdését, valamint a lakáshoz jutás nehézségét jelölték meg, így a döntéshozók számára leginkább ezek a területek kell, hogy prioritást élvezzenek. Erősebb szociális háló, minőségibb oktatási-képzési rendszer, hatékonyabb, személyre szabottabb mentorálás, a lehetőségekhez igazított, versenyképes fizetési perspektívát nyújtó bérléti lépések és piaci (adórendszer) ösztönzők, szociális bérlakás-építési program, kollégiumi férőhelyek bővítése. Ezen lépéseknek az alapvető szükségletek, biztonsági igények kielégítésén keresztül számos, társadalmi spill-over hatása van, így például a polgári mentalitás erősítése az egyén fiziológiai-egzisztenciális biztonságérzete, gazdasági autonómiája által.
18. Elsőre talán erőltetett következtetésnek tűnhet, de a fiatalok társadalmi részvételén, közösségi attitűdjén és állampolgári felelősségérzetén is sokat javíthat – a személyes élethelyzetben tapasztalható, jótékony hatásai mellett – az elmagányosodás jelensége elleni küzdelem, amelyben hatékonyan alkalmazhatók kormányzati kezdeményezésű, vagy állami támogatást élvező, proszociális kezdeményezések is.